

PAȘI SPRE SUCCES

LITERA

LIBRIS

We know
books

Bacalaureat

MARIA MARIANA GHEORGHE • IRINA EMA SĂVUȚĂ •
AUREL CONSTANTIN SOARE

ISTORIE

REPERE TEORETICE
TESTE ȘI SUGESTII DE REZOLVARE

Cuprins

Cuvânt-înainte	4
I. NOȚIUNI INTRODUCATIVE	5
II. SINTEZE RECAPITULATIVE ȘI MODELE DE TESTE	14
A. POPOARE ȘI SPAȚII ISTORICE	14
Romanitatea românilor în viziunea istoricilor	14
<i>Test de evaluare 1</i>	17
B. OAMENII, SOCIETATEA ȘI LUMEA IDEILOR	20
1. Secolul al XX-lea între democrație și totalitarism. Ideologii și practici politice în România și în Europa	20
<i>Test de evaluare 2</i>	31
2. Constituțiile din România	34
<i>Test de evaluare 3</i>	47
C. STATUL ȘI POLITICA	50
1. Autonomii locale și instituții centrale în spațiul românesc (secolele IX-XVIII)	51
<i>Test de evaluare 4</i>	57
2. Statul român modern: de la proiect politic la realizarea României Mari (secolele XVIII-XX)	60
<i>Test de evaluare 5</i>	73
3. România postbelică. Stalinism, național-comunism și disidență anticomunistă. Construcția democrației postdecembriste	76
<i>Test de evaluare 6</i>	85
D. RELAȚIILE INTERNAȚIONALE	89
1. Spațiul românesc între diplomație și conflict în Evul Mediu și la începuturile modernității	89
<i>Test de evaluare 7</i>	107
2. România și concertul european; de la „Criza Orientală” la marile alianțe ale secolului XX	110
<i>Test de evaluare 8</i>	117
III. PROGRAMA DE BACALAUREAT	120
IV. SUGESTII DE REZOLVARE A SUBIECTELOR	122
V. TESTE PROPUSE	126
VI. BAREME ȘI REZOLVĂRI	144
Anexă. Repere cronologice	190

II. SINTEZE RECAPITULATIVE ȘI MODELE DE TESTE

A. POPOARE ȘI SPAȚII ISTORICE

Romanitatea românilor în viziunea istoricilor

Repere cronologice

Romanitatea românilor	
sec. VII	Tratatul militar bizantin <i>Strategikon</i>
sec. X	<i>Scrisoarea împăratului Vasile al II-lea Macedoneanul</i>
sec. XII-XIII	Anonymus – <i>Gesta Hungarorum</i> (<i>Faptele ungarilor</i>)
sec. XIII	Simon de Keza – <i>Gesta Hunorum et Hungarorum</i>
sec. XIV-XV	Umaniștii italieni Poggio Bracciolini, Flavio Biondo, Enea Silvio Piccolomini
sec. XVI	István Szamosközi
sec. XVI	Nicolaus Olahus
sec. XVII	Grigore Ureche, Miron Costin
sec. XVII-XVIII	stolnicul Constantin Cantacuzino
sec. XVII-XVIII	Dimitrie Cantemir
sec. XVIII	Școala Ardeleană
1791	Supplex Libellus Valachorum
sec. XIX	B.P. Hasdeu
sfârșitul sec. XIX	A.D. Xenopol
sec. XX	Vasile Pârvan, <i>Începuturile vieții romane la gurile Dunării</i> Nicolae Iorga, <i>Istoria românilor</i> Gh. Brătianu, <i>O enigmă și un miracol istoric, poporul român</i>
Politizarea etnogenezei	
sec. XVI	István Szamosközi
sec. XVIII	F.J. Sulzer – teoria imigraționistă
sec. XIX	Robert Roesler – dezvoltarea teoriei imigraționiste
sec. XX	Mihail Roller – amplificarea rolului slavilor în etnogeneza românească

- ETNOGENEZA ROMÂNEASCĂ
- ROMANITATEA ORIENTALĂ
- TEORIA CONTINUITĂȚII
 - TEORIA IMIGRAȚIONISTĂ

POPOR	Comunitate de oameni care locuiesc pe același teritoriu, vorbesc aceeași limbă și au aceleași tradiții culturale.
ETNOGENEZĂ	Proces istoric, lingvistic și cultural de formare a unui popor.
ROMANIZARE	Preluarea de către autohtoni a tradițiilor, obiceiurilor, culturii romane, dar, în principal, a limbii latine. Este un proces lingvistic.
ETNOGENEZA ROMÂNEASCĂ	Formarea poporului român. A reprezentat rezultatul unei duble sinteze, asimilarea dacilor de către romani, apoi a migratorilor de către populația romanizată. Poporul român s-a format la nord și la sud de Dunăre, în spațiul romanității orientale, având ca nucleu teritoriul fostei provincii romane Dacia.
ROMANITATE	Totalitatea popoarelor romanice; lumea romană.
ROMANITATEA ORIENTALĂ	Partea de răsărit a Imperiului Roman.
ROMANITATEA ROMÂNILOR	Descendența latină a poporului român; Continuitatea și unitatea de viață în acest spațiu; Dobândirea conștiinței originii noastre latine.
TEORIA CONTINUITĂȚII	Teorie istorică ce susține formarea poporului român la nordul Dunării în spațiul romanității orientale. Teorie susținută de întreaga comunitate științifică. Susține continuitatea dacică, daco-română, continuitatea de locuire a românilor în spațiul nord-dunărean. Se bazează pe argumente științifice, arheologice și lingvistice.
TEORIA IMIGRAȚIONISTĂ (ROESLERIANĂ)	Teorie neștiințifică (politică) ce apare la sfârșitul secolului al XVIII-lea în contextul în care românii din Transilvania își cer drepturile politice. Dezvoltată de R. Roesler în a doua jumătate a secolului al XIX-lea. Susține formarea poporului român la sud de Dunăre.

Surse istorice

„Iar trimișii ducelui Arpad... au venit la fortăreața Bihor, au salutat pe ducele Menumorout și i-au predat darurile trimise de ducele lor. Și aducându-i la cunoștință însărcinarea lor de la ducele Arpad, au cerut pământul, care l-am fost numit mai sus. Iar ducele Menumorout i-a primit afabil și înavuțindu-i cu daruri diverse, le-a cerut a treia zi să meargă acasă. Căroră însă astfel le-a răspuns: Spuneți lui Arpad, ducelui Ungariei, domnului vostru: că îi suntem datori lui ca amic amicului, întru toate ce îi lipsesc, căci este oaspe și are trebuință de multe, dar pământul ce l-a ținut din grația noastră nu-l dăm niciodată până când trăim, ne-am supărat și pentru aceea, pentru că ducele Salanus i-a dat foarte mult pământ, ori din iubire precum se zice, ori din

temere, ce se trage la îndoială. Noi însă nici din iubire, nici din temere nu-l dăm, ba nici chiar cât e o palmă de pământ, cu toate că zice că ar avea drept la el. Și cuvintele lui nu conturbă inima noastră prin aceea că ne zice, că se trage din vița regelui Athila, care se numia biciul lui Dumnezeu, care tot asemenea cu mână violentă a răpit acest pământ dela strămoșul meu, dar acum din grația domnului meu, a împăratului din Constantinopole, nimenea nu-l poate răpi din mâinile mele. Și zicând aceste le-a dat voie să se îndepărteze”.

(Anonymus, *Faptele ungarilor*)

„Atunci Tuhutum, auzind de bunătatea aceluia pământ, a trimis pe solii săi la ducele Arpad, să îi dea voie de-a merge dincolo de păduri, spre a se lupta contra lui Gelou. Iar ducele Arpad, după o consfătuire avută, a lăudat propunerea lui Tuhutum, și s-a învoit ca el să meargă dincolo de păduri, spre a se lupta contra lui Gelou. Când a înțeles aceasta Tuhutum dela solul său, s-a pregătit cu militarii săi, și lăsând acolo pe soții săi a plecat spre orient, dincolo de păduri, contra lui Gelou, ducelui Blachilor; iară Gelou, ducele de dincolo de păduri, auzind de venirea lui și-a adunat oastea și a început a călări cu mersul cel mai grabnic înaintea lui, ca să-l oprească la porțile Mezeșului, dar Tuhutum, trecând într-o zi prin pădure, a ajuns la fluviul Almaș; atunci ambele oștiri au ajuns față în față, fiind între ele numai fluviul. Iar ducele Gelou a voit să-i rețină acolo prin săgetașii săi.”

(Anonymus, *Faptele ungarilor*)

„Începutul țărilor acestora și neamului moldovenescu și muntenescu și câți sunt în Țările Ungurești cu acest nume, români și până astăzi, de unde sunt și de ce seminție, de când și cum au descălecat aceste părți de pământu, a scrie multă vreme la cumpănă au stătut sufletul nostru. Să înceapă osteneala aceasta, după atâtea veaci de la discălecatul țărilor cel dintâi de Traian împăratul Râmului, cu câteva sute de ani peste mie trecute, să sparie gândul. A lăsa iarăș nescris, cu mare ocară înfundat neamul acesta de o seamă de scriitori ieste inimii dureare. Biruit-au gândul să mă apucu de această trudă să scoț lumii la vedere felul neamului, din ce izvor și seminție sunt lăcuiorii țării noastre, Moldovei și Țării Muntenesti și românii din Țările Ungurești, cum s-au pomenit mai sus, că toți un neam și o dată discălecați sunt, de unde sunt veniți strămoșii lor pre aceste locuri, supt ce nume au fostu întâi la discălecatul lor și de cându s-au osebit și au luat numele de acum, moldovan și muntean, în ce parte de lume ieste Moldova, hotarale ei pân unde au fost întâi, ce limbă țin și pân acum, cine a lăcuit mai nainte de noi pe aestu pământu și sub ce nume scot la știrea tuturoaru, carii voru vrea să știe neamul țărilor acestora. [...]”

(Miron Costin, *De neamul moldovenilor. Istoria României în texte*)

Romanitatea românilor

Probă scrisă la istorie Examenul de bacalaureat național Proba E. c) Istorie

Filiera teoretică, profil umanist, toate specializările; Filiera vocațională – profil artistic, toate specializările; – profil sportiv, toate specializările; – profil pedagogic, specializările: bibliotecar-documentarist, instructor-animator, instructor pentru activități extrașcolare, pedagog școlar; – profil teologic, toate specializările.

- Toate subiectele sunt obligatorii. Se acordă 10 puncte din oficiu.
- Timpul de lucru efectiv este de 3 ore.

SUBIECTUL I

(30 de puncte)

Citiți, cu atenție, sursele de mai jos:

A. „Prăbușirea apărării la Dunăre (limesul danubian) a Imperiului bizantin în 602 și destinele diferite ale romanității nord-dunărene și ale celei sud-dunărene necesită, evident, explicații. Efortul de refacere a unității imperiale romane, întreprins de Justinian, a sleit resursele militare ale Imperiului bizantin, devenit astfel incapabil de a opri la Dunăre marea slavă. Ca urmare, slăbiciunea Bizanțului a fost agravată de instabilitatea internă și de luptele pentru tronul imperial. Slavii au avut în Dacia o bază teritorială de atac împotriva Imperiului bizantin, dar – ca în cazul atâtor migratori – ei doreau trecerea Dunării și așezarea în Imperiu, atrași, desigur, de o civilizație superioară. A avut loc, așadar, scurgerea slavilor în Balcani, accelerată de căderea limesului danubian, ceea ce a determinat reducerea numerică a slavilor la nord de Dunăre și sporirea lor la sud de fluviu.”

(Florin Constantiniu, *O istorie sinceră a poporului român*)

B. „Migratorii veneau dinspre est și nord-est atrași de farmecul Imperiului Roman, de vechea Romă și de cea nouă (Constantinopolul), de marile bogății de acolo... Dacia și Moesia erau puncte de atracție importante pentru acești barbari. [...] Străinii nu le-au spus însă românilor nici *rumâni* și nici *români*, decât din timpurile mai noi, cu deosebire după ce, prin anii 1862-1866, numele oficial al țării a devenit România. Românii au fost pentru toți vecinii lor (dar și pentru francezi, italieni, germani sau englezi etc.) *blaci*, *valahi*, *vlahi*, *olahi*, cu numeroase alte variante. [...] mulți specialiști, mai ales străini, au scris, deja de mult timp, că numele de România a fost inventat de autorul grec Dimitrie Philippide, pe la 1816, când el publica la Leipzig lucrările *Istoria României și Geografia României*, referindu-se în linii mari la spațiul vechii provincii romane Dacia, întemeiate în anul 106 de împăratul Traian. Faptul nu este deloc adevărat în adâncul lui. Numele de România exista încă din epoca Imperiului Roman târziu, fiind folosit de locuitori în limbajul

lor de fiecare zi, el menținându-se deopotrivă în Occident și Orient, mai ales, după căderea și decăderea statelor romane propriu-zise (Imperiul Roman de Apus și Imperiul Roman de Răsărit).”

(Ioan Aurel Pop, *Istoria ilustrată a românilor pentru tineri*)

Pornind de la aceste surse, răspundeți la următoarele cerințe:

1. Numiți împăratul roman precizat în sursa **B**. **2 puncte**
2. Precizați secolul la care se referă sursa **A**. **2 puncte**
3. Menționați câte o cauză a migrației popoarelor precizată în sursa **A**, respectiv în sursa **B**. **6 puncte**
4. Scrieți, pe foaia de examen, litera corespunzătoare sursei care menționează numele poporului român în izvoarele istorice. **3 puncte**
5. Scrieți o relație cauză-efect stabilită între două informații selectate din sursa **A**, precizând rolul fiecăreia dintre aceste informații (cauză, respectiv efect). **7 puncte**
6. Prezentați două constante în abordarea ideii romanității românilor în scrierilor istoricilor. **6 puncte**
7. Menționați o cauză a politizării romanității românilor în ultimul deceniu al secolului al XVI-lea. **4 puncte**

SUBIECTUL al II-lea

(30 de puncte)

Citiți, cu atenție, sursa de mai jos:

„Poporul român, ca toate popoarele romanice, s-a format într-un lung interval de timp (aproape o mie de ani!), început prin influența și cucerirea romană a zonelor de la Dunărea de Jos și sfârșit în secolele al VIII-lea – al IX-lea. Locul de formare este un spațiu larg, situat deopotrivă la nordul și la sudul Dunării: Dacia Romană, teritoriile dacilor liberi, Moesia și alte regiuni vecine. [...] Mecanismul formării poporului român și a limbii sale se cheamă romanizare și presupune adoptarea treptată de către băștinași a limbii, datinilor și credințelor romane. Până în secolul al VI-lea, populația celor două Moesii a fost un puternic focar de romanizare, dar invazia slavilor și mutarea centrului lor de greutate la sud de Dunăre au făcut ca nucleul romanității dunărene să rămână în fosta Dacie Traiană și în zonele vecine. Slavii reprezintă un al treilea element, secundar, cu un anumit rol în formarea personalității românilor, deși influența lor a fost târzie, în momentul când formarea poporului român era în faza de sfârșit. Slavii au jucat pentru români rolul pe care l-au avut elementele germanice în cazul popoarelor romanice din apusul și sudul Europei.[...] Românii, cum arătam mai sus, s-au numit întotdeauna pe sine *rumâni sau români*, din termenul latin *Romanus*, dar străinii i-au numit pe români, până în secolul al XIX-lea, cu un termen apropiat de formele *Valachus, Vlahus* sau *Blacus*, care are sensul general de vorbitor al latinei. Astfel, românii sunt amintiți de sursele scrise ca existând prin secolele al IX-lea – al X-lea, iar aceste surse sunt străine (latine, bizantine, rusești), pentru că românii nu aveau încă istorici și cronici și nici cancelarii (locuri în care se scriau documente).”

(Ioan Aurel Pop, *Istoria ilustrată a românilor pentru tineri*)

Pornind de la această sursă, răspundeți la următoarele cerințe:

1. Numiți spațiul istoric de formare al poporului român, precizat în sursa dată.
2 puncte
2. Precizați secolele în care s-a format poporul român, la care se referă sursa dată.
2 puncte
3. Menționați poporul migrator care a influențat formarea poporului român și rolul pe care l-a avut acest popor față de poporul român, la care se referă sursa dată.
6 puncte
4. Menționați, din sursa dată, două informații referitoare la mecanismul de formare al poporului român.
6 puncte
5. Formulați, pe baza sursei date, un punct de vedere referitor la numele primit de poporul român, susținându-l cu două informații selectate din sursă.
10 puncte
6. Argumentați, printr-un fapt istoric relevant, afirmația conform căreia perioada totalitarismului în România a adus o nouă viziune în abordarea romanității românilor. (Se punctează prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea și concluzia.)
4 puncte

SUBIECTUL al III-lea

(30 de puncte)

Elaborați, în aproximativ două pagini, un eseu despre *romanitatea românilor în viziunea istoricilor*, având în vedere:

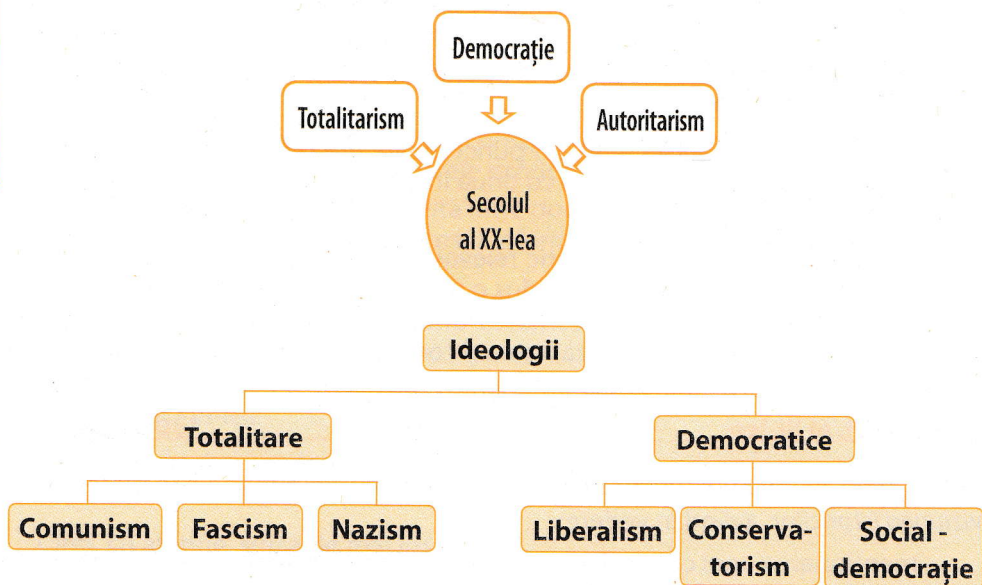
- menționarea unei cauze și a unei consecințe a abordării romanității românilor în istoriografia universală;
- menționarea a două caracteristici ale scrierilor care susțin romanitatea românilor în secolul al XV-lea;
- precizarea unui cronicar din secolul al XVII-lea care a abordat tema romanității românilor;
- prezentarea unei asemănări între scrierile istoricilor din a doua jumătate a secolului al XIX-lea;
- formularea unui punct de vedere referitor la evoluția statului român în prima jumătate a secolului al XX-lea și abordarea romanității românilor în această perioadă și susținerea acestuia printr-un argument istoric.

Notă! Se punctează și utilizarea **limbajului istoric adecvat**, **structurarea** prezentării, evidențierea **relației cauză-efect**, elaborarea **argumentului istoric** (prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea și concluzia), respectarea **succesiunii cronologice/logice** a faptelor istorice și **incadrarea** eseului în limita de spațiu precizată

1. Secolul al XX-lea – între democrație și totalitarism. Ideologii și practici politice în România și în Europa

Noțiuni de teorie

Repere cronologice

Anul	Eveniment istoric
1914-1918	Primul Război Mondial
1917	În urma loviturii de stat bolșevice, comuniștii preiau puterea în Rusia.
1922	Marșul asupra Romei. Benito Mussolini devine prim-ministru al Italiei.
1933	Adolf Hitler este numit în funcția de cancelar al Germaniei.
1939-1945	Al Doilea Război Mondial
6 martie 1945	Primul guvern comunist din România condus de dr. Petru Groza.
30 decembrie 1947-martie 1965	Perioada Gheorghe Gheorghiu-Dej (stalinismul în România)
1965-1989	Perioada Nicolae Ceaușescu (național-comunismul în România)
Decembrie 1989	Revoluția română. Sfârșitul regimului comunist în România.

SECOLUL al XX-lea	1901-2000
IDEOLOGIE	Totalitatea ideilor și concepțiilor filosofice, morale, religioase etc. care reflectă, într-o formă teoretică, interesele și aspirațiile unor categorii într-o anumită epocă.
DOCTRINĂ	Totalitatea principiilor unui sistem politic, științific, religios etc.
DEMOCRAȚIE	Formă de organizare și de conducere politică a societății, bazată pe principiul exercitării puterii de către popor.
TOTALITARISM	Regim politic care aplică dictatura unei minorități, prin conducerea și controlul întregii activități în stat, îngrijind libertățile democratice și practicând o politică de forță și violență.
AUTORITARISM	Regim politic în care drepturile și libertățile cetățenești sunt limitate.
STAT	Instituție politico-administrativă a societății în frunte cu un guvern și cu organele acestuia, cu ajutorul cărora se asigură funcționarea vieții sociale pe un anumit teritoriu; țară.
GUVERN	Organ central al statului care exercită puterea executivă; cabinet, consiliu de miniștri/președinte al Consiliului de Miniștri. Este compus din miniștri conduși de un prim-ministru.
REGIM POLITIC	Sistem de organizare și de conducere a vieții economice, politice și sociale a unui stat. Se definește în funcție de ansamblul de metode folosite și prin relația dintre putere și cetățeni. În secolul al XX-lea, regimurile politice sunt: democratice, autoritare, totalitare.
FORMĂ DE GUVERNĂMÂNT	Forma de organizare politică a unui stat. Acesta poate fi organizat fie ca monarhie, fie ca republică.
PARTID POLITIC/FORMAȚIUNE POLITICĂ	Organizație care are ca scop câștigarea puterii politice. Are la bază un program social, economic și politic, o doctrină și o ideologie specifice.
PRACTICI POLITICE	Modul în care se aplică regimul politic.
COMUNISM	Doctrină socială, politică și economică constituită pe principiul desființării proprietății private asupra mijloacelor de producție și al instaurării proprietății colective.
FASCISM	Ideologie apărută în Europa după Primul Război Mondial, caracterizându-se prin naționalism extremist, violență, cultul forței etc.

<p>NAZISM</p>	<p>Doctrină politică fondată de Adolf Hitler, care susține superioritatea rasei ariene. Promovează violența, rasismul, genocidul, războaiele de cotropire; național-socialism.</p>
<p>CENZURĂ</p>	<p>Control exercitat asupra conținutului publicațiilor, spectacolelor, emisiunilor de radio și televiziune, asupra corespondenței și convorbirilor telefonice. Practică politică specifică regimurilor nedemocratice.</p>
<p>POLIȚIE POLITICĂ</p>	<p>Structură a securității, creată pentru instaurarea și menținerea puterii totalitare, precum și pentru suprimarea sau îngrădirea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului.</p>
<p>CULTUL PERSONALITĂȚII</p>	<p>Termen care definește venerarea excesivă a unui conducător aflat încă în viață. Cultul personalității caracterizează statele totalitare. Portretul conducătorului apare peste tot, la fel ca și statuile sau monumentele dedicate acestuia. Lozincile și citatele din opera liderului politic acoperă zidurile și pancarte uriașe, iar cărțile cuprinzând discursurile și scrierile lui se găsesc în toate librăriile și pe rafturile bibliotecilor.</p>
<p>REALISM SOCIALIST</p>	<p>Doctrină impusă de Partidul Comunist al Uniunii Sovietice în plan cultural în 1932. Viza stilul și conținutul obligatoriu al creațiilor din domeniul literaturii, artelor plastice și muzicii. Operele artistice trebuie să fie destinate maselor populare, pentru a le educa. Caracteristic pentru <i>realismul socialist</i> este „eroul pozitiv”, care – prin comportamentul său – trebuie să fie modelul „omului de tip nou”, cetățeanul societății comuniste.</p>
<p>STAT DE DREPT</p>	<p>Forma cea mai dezvoltată de organizare socio-politică care se bazează pe respectul legii și drepturile omului. Este statul în care cetățenii și instituțiile sunt egale în fața legii.</p>
<p>SEPARAREA PUTERILOR ÎN STAT</p>	<p>Principiu/Model de guvernare conform căruia statul este împărțit în ramuri, fiecare cu puteri și zone de responsabilitate separate și independente. Tradițional, cele trei puteri ale statului sunt puterea legislativă, puterea executivă și puterea judecătorească.</p>
<p>DREPTURI FUNDAMENTALE</p>	<p>Drepturile esențiale ale cetățenilor, precum viața, libertatea și demnitatea acestora, indispensabile pentru libera lor dezvoltare.</p>
<p>SOCIETATE CIVILĂ</p>	<p>Ansamblul organizațiilor nonguvernamentale (ONG) în care sunt incluse fundații, asociații etnice, culturale, religioase, sindicate etc., diferite forme de apărare a indivizilor și grupurilor umane în raport cu statul.</p>

PLURALISM POLITIC

Ordine politică și juridică care permite cetățenilor unui stat să-și afirme opinii și interese diferite într-o confruntare liberă.

PLURIPARTIDISM

Coexistență (existența) a mai multor partide într-un sistem politic. Practică caracteristică regimurilor democratice.

PARLAMENT

Reprezentanță Națională, Adunare sau ansamblu de adunări care exercită puterea legislativă în statele moderne. Până în 1864, Adunarea în spațiul românesc era unicamerală. Din 1864, Parlamentul/Reprezentanța Națională devine bicameral compus din Adunarea Deputaților și Senat. Astăzi cele două camere ale Parlamentului sunt: Camera Deputaților și Senatul.

